

Obnažení

autoři: Chantal Ahossey, Ondřej Teplý (2020), dramaturgie Lumír Košař, zvuk Tomáš Pernický

Existuje jen málo veřejných míst, kde je nahota nejen přijatelná, ale dokonce vyžadovaná. Bazénové sprchy jsou jedním z nich. Přijít, svléknout, převléknout a jít. Zdá se to samozřejmé, tak čeho se obávat? Ve skřínce ale spolu s oblečením zůstává i část sebejistoty. Audiodokument Obnažení zachycuje myšlenkové pochody dvou mladých lidí, Chantal a Ondřeje. Procházíme s nimi skrze šatny a sprchy směrem k jejich cíli – v klidu si zaplavat. (ČRo Radio Wave)

Studentský dramaturgický tým k výběru tohoto snímku:

Veřejný bazén si často spojujeme s plaváním, útekem před vedry nebo s příjemným relaxem. Pro některé z nás však do tohoto vstupují nepříjemné pocity, jako je úzkost a ostych, které vyvolává místo, jemuž se při návštěvě bazénu nikdo nevyhneme: společné šatny a sprchy. Tyto pocity a s nimi spojené strasti se rozhodlo zdokumentovat duo autorů Chantal Ahossey a Ondřej Teplý ve svém auditivním dokumentu Obnažení. Zaposlouchejte se do výpovědí a ruchů, které tyto pocity prozkoumávají.

Jaké to bylo namlouvat to poté zpětně? Pamatovali jste si to všechno?

Chantal: My jsme to dělali tak, že jsme v tom bazénu byli asi šestkrát, ale taky byl covid, takže nám to strašně prodloužilo to celé nahrávání, takže jsme to dělali tak celé na úseky. Nahráli jsme to, byli jsme se tam nějakým způsobem podívat v těch šatnách a ty situace jsme si zapamatovali, zapisovali. Potom jsem odjela na rok do Španělska a dělali jsme to vlastně na dálku a nahrávali jsme všechny ty naše poznatky pod dekou, abychom měli stejnou akustiku. To, co jste slyšeli, bylo spojením asi osmi návštěv toho bazénu.

Jaké bylo nahrávat v bazénu?

Chantal: My jsme měli taková malá nahrávací a já jsem to dělala tak, že jsem na to dala molitan, ponožku, protože tam byl příšerný zvuk a příšerná akustika. Měla jsem pecky, nastavila jsem si to tam, tak aby mi to nedělalo zvukové výkyvy a potom jsem spoléhala na to, že to bude ok. Měla jsem to i zabalené v ručníku. Bylo to hodně experimentální, ale technice se nic nestalo a všechno bylo v pořádku.

Jak probíhaly ty rozhovory, které byly natáčené přímo v tom bazénu? Třeba u Ondřeje s tím mýdlem.

Chantal: Nastavili jsme to tak, že tam bylo slyšet i to okolí, to sprchování a všechno. My jsme si nejdřív dělali podkresy na ty monology, ale tyhle živý vstupy, to byly takové perličky, na které jsme narazili a který zrcadlily to, co jsme tam oba prožívali. Myslím si, že tohle právě zasadilo celou tu věc víc do reality.

Vy jste tam tak umně dal to s tím mýdlem, to bylo překvapivé. To jste šel s tou technikou k tomu pánovi, co se tam sprchoval, nebo jak to bylo?

Ondřej: Já myslím, že tu techniku podceňujeme, protože dneska už je dobře udělaná, aby přežila všechno. My jsme to měli už odzkoušené, protože jsme v těch sprchách byli několikrát. Nejdřív jsme byli hodně nervózní vůbec chodit do těch sprch a vůbec nějakým způsobem tam nastavovat tu techniku. Ale po nějakých pár prvních zkušenostech už jsme se začali víc osmělovat a víc se exhibovat.

Jak na to reagovali ti lidi? Kdybyste tam byl s kamerou, tak by to asi bylo jiný, ale přece jenom i s tím rekordérem to muselo vzbuzovat nějaké reakce.

Ondřej: Většinou to nikdo nepoznal. Bylo to u mě schované pod ručníkem a zároveň si myslím, že konkrétně na tom Podolí jsem nebyl jediný, kdo se tam exhiboval, takže to ve výsledku zapadalo do toho koloritu. Ono to fakt nešlo moc vidět. Něco samozřejmě bylo slyšet víc v pozadí, něco bylo blíž, ale neměl jsem nikdy problém, že by mě s tím někdo viděl. Nevzpomínám si vůbec na to, že by na to někdo reagoval.

Šli jste do toho s tím, že budete řešit otázku sexuality a rasy nebo jestli to vyvstalo během toho natáčení?

Ondřej: Z mé strany to byl jeden z podnětů. Šli jsme tam do toho s tímhle, ale vlastně to ve výsledku nebylo jen o těch otázkách identity, ale především o nějakých vnitřních bojích, které každý prožívá během svého života a snaží se nějak srovnat s požadavky společnosti. Takže z mé strany určitě.

Chantal: Já jsem to teda měla z té etnické stránky. Mně se dřív, než jsme ten dokument dělali stalo, že jsem byla někde ve sprchách a fakt na mě lidi koukali a ten pohled společnosti, ta jinost a jinakost a nějakým způsobem to popsat. Šla jsem do toho s tím, že chci popsat to, jak já se vnímám, jak se vyhrazuji vůči společnosti, že i když mě společnost tlačí k nějaké identitě, tak to není úplně to, co jsem a s čím se identifikuji.

Ano, jedno téma je boj se studem, ale tady se mi líbil ten nápad, jak jste se paralelně potýkali s nějakou tou jinakostí, akorát s tím rozdílem, že u Vás Chantal je vidět a u Ondry není a řeší si ji sám v sobě. Tak jestli tohle byl motiv, se kterým jste do toho natáčení šli? Jestli to bylo už v námětové fázi nebo to vzniklo až postupně?

Ondřej: Bylo to v námětové fázi. S tím námětem jsem přišel první já, udělal jsem tomu kostru a pak jsem zkontaktoval Chantal, protože jsme spolu chodili na stejný kurz, kde to měl být jeden z výstupů. Takže už ze začátku to bylo takto navržené, ale jen zhruba. Právě až tím postupným nahráváním a zjišťováním těch cest, které vůbec nešly, tak jsme se dostávali k tomu způsobu, jakým to bylo vytvořené. Námět se tedy de facto nezměnil, ale celé to nahrávání a tvoření bylo nakonec docela odlišné od toho, co jsem si já představoval.

Chantal: Souhlasím. My jsme to původně měli tak, že se známe a jdeme tam spolu a nějak to prožíváme. Ale nakonec jsme to udělali tak, že jsme jakoby dva lidé, kteří se neznají a oba tam prožívají nějaké svoje vnitřní monology.

Dvojí obnažení, jedno ohledně nějakého strachu jít na veřejnost se svým tělem, a to druhé hodně osobní a intimní. Jak se vám to nejen poslouchá, ale hlavně jak se vám to prožívalo? Co ve vás ten dokument zanechal? Jaké to mělo následky?

Chantal: Na to asi odpovědělo už to, že jsem odešla, abych to teď s vámi nemusela poslouchat. Když jsme to vypustili, tak jsme si řekli, že to je opravdu hodně intimní, jedná se o intimní zpověď. Při té tvorbě jsme věděli přesně, že takhle to má být, ale v momentě, kdy to bylo veřejné, tak jsme si říkali, že je venku opravdu velký intimní kus našich já. Pořád jsem ze sebe vlastně překvapená, že jsem něco takového poslala do světa. Je to vlastně kousek mě, ale spíš taková persona než každodenní kousek mě.

Ondřej: Jo já souhlasím. Je to nepříjemný poslouchat jak z toho osobního hlediska, tak z toho hlediska, že to asi nebylo tak dotažené, jak to mohlo být. Já jsem to asi ani od té doby neslyšel. Souhlasím s tím, že je to do nějaké míry fikční, protože máte nějakou minutáž, kterou musíte dodržet, dát tam nějaký narativ. Musíte to udělat dramatictější, než je váš každodenní život. Není to observační dokument, je to vlastně v něčem nereálné, ale postavené na reálných základech.

Proměnilo vás to nějak a jaké byly reakce z vnějšku?

Chantal: Nás ty reakce hrozně překvapily, že ti lidé, kteří si ten dokument poslechli, tak se jim to líbilo. Já jsem pořád trochu překvapená i z toho, že jsme tady, že ten dokument publikum přijalo dobře. Feedbacky z mojí strany byly asi spíše pozitivní.

Mě to změnilo tak, že jsem začala víc pracovat se zvukem a otevřelo mi to dokumentární způsob, jak vyjádřit něco, co bych chtěla vyjádřit bez toho, abych musela třeba psát. Zvuk je médium, díky kterému se toho dá říct opravdu hodně. Oproti filmu, kdy divákovi říkáte, co má vidět, tak u toho zvuku si to vlastně může představit sám a má v tom tu volnost.

Ondřej: Také souhlasím, že byly spíše pozitivní. Ale udělal jsem tu blbost, že když to bylo publikované na Wave, tak jsem zabrousil do sekce komentářů, což občas nebylo ani tak o způsobu, ale o obsahu.

Nevím, jestli mě to nějak změnilo v osobním životě, ale spíš v profesním. Ukázalo mi to schopnosti, které jsem měl, aniž bych to věděl. Souhlasím se Chantal, i když audio dokumenty nejsou tak populární jako obrazový materiál, tak je to dobré v tom, že tam není finanční tlak, který je při tvoření obrazových materiálů. Samozřejmě jsme měli obrovskou podporu Českého rozhlasu. To, jak to zní, je obrovské díky nejen dramaturgickému týmu, ale také skvělému zvukaři.

Jak složité bylo napsat si ty narace tak, aby to znělo, že jsou to ty autentické myšlenky? A zároveň jak to pak namluvit aby to tak znělo?

Chantal: My jsme k tomu nahrávali potom něco jako je v surrealismu automatické psaní, tak automatické mluvení. I když to zní, že jsme to nahrávali najednou, tak to tak nebylo. Nahráli jsme hodně materiálu a z toho jsme potom vystříhávali co bylo nejlepší a tak, aby to znělo, že jste v našich hlavách a prožíváte to s námi.

My jsme to nahrávali pod tou peřinou, kde jsi sám a říkáš to sám sobě. Nenahrávali jsme to ani ve studiu, ani přímo tam, protože ten zvuk by byl jiný, byla by jiná atmosféra. A taky vzhledem k tomu, že byl covid, takže jsme to nahrávali sami doma se svými myšlenkami, pod peřinou a ve tři ráno. Měla jsem k tomu nějaké poznámky, takže jsem to prostě polepila, aby to znělo autenticky.

Ondřej: Dělali jsme to přesně tak, jak Chantal říkala. Nicméně tu autenticitu jsme chtěli zachovat tím, že i když jsme to nahrávali pod tou dekou, tak jsme si u toho volali a reflektovali si to navzájem. Navzájem jsme si hodnotili, jestli to zní autenticky nebo nahraně. Tohle pro mě bylo hodně uvolňující, že nemluví do zdi, ale mluvím s osobou, i když Chantal byla ztlumená.

Ale to, že to sděluji nějakému člověku pro mě bylo zásadní, protože jsem se nesnažil to dramatizovat nebo to dělat jiné.

Jak vás napadlo, že do toho půjdete společně, co vás k tomu vedlo? A jak potom ta spolupráce probíhala?

Chantal: Měli jsme to v rámci semináře, kde jsme mohli něco vytvořit nebo udělat analýzu. Ondřej přišel s tím, že má nápad a já jsem řekla dobře, pojďme to udělat. Začali jsme spolu prostě spolupracovat, protože jsme se v tom semináři potkali. Trochu frustrující to bylo v tom, že jsme to dělali na dálku, bylo to mnohem komplikovanější a kdybychom byli oba v Praze, tak je to mnohem lepší. Ale i přesto jsme to zvládli a nějak to vykrytalizovalo.

Ondřej: Chantal mi byla sympatická a zároveň jsem tušil, že si jako člověk bude prožívat podobný zážitky, s podobným kontextem. Ale byly tam nějaké problémy, ale ne vyloženě osobní. I když se pak občas stává, že pracovní problémy se stávají osobními při práci ve dvou lidech. Občas jsme naráželi do prázdných míst. My jsme si nejdřív mysleli, že to všechno natočíme doma, ale když jsme to ukázali našemu dramaturgovi, tak ten řekl, že to takhle nefunguje, že je to umělé a poradil nám, že tam opravdu musíme chodit na to místo.

Jak dlouho to vznikalo?

Oba: Kvůli covidu se nám to hodně posunulo, protože jsme nemohli chodit na ten bazén, a tudíž jsme neměli materiál. Takže to trvalo něco přes půl roku, možná i třičtvrtě. Bylo to komplikované, protože jsme nemohli dotočit žádný materiál, i když jsme chtěli, a museli jsme pracovat jenom s tím, co jsme měli. Teď už si oba dáváme pozor, abychom měli dostatek materiálu. Náš dramaturg nám poradil nahrávat dlouhé minuty, abychom tam měli všechny zvuky atd. Hodně jsme to skládali jako puzzle.

Jestli jsem to dobře pochopil, tak váš dramaturg Lumír Košář (dramaturg rádia Wave) do toho vstoupil někdy ve fázi scénáře? Jak vstupoval do toho strukturování díla?

Chantal: Hned ze začátku do toho vstoupil. On nám nechal docela volnou ruku a netlačil nás žádným specifickým směrem a nechal nás, abychom na něco přišli, ale zároveň nám dával jemnou guideline.

Ondřej: Souhlasím. Jeho způsob vedení byl takový, že on chtěl vědět co je v nás, co se z nás dá dostat To znamenalo velkou svobodu, ale občas jsem chtěl slyšet spíš příkaz, abych šel tam a nahrál tam tamto, protože jsem byl občas ztracený. Takže v něčem to bylo super ale v něčem

jsme se dost vykoupali, protože pro nás ty věci byly nové. Ale od začátku nastavoval tón a mantinely, ale nebylo to nijak násilně tlačené nikam. Naopak se v nás snažil vzbuzovat otázky.

Jak se zpětně díváte na tenhle přístup k dokumentu, k té auto-etnografii dokumentu? Ne konkrétně to vaše dílo, ale obecně ten přístup?

Chantal: Vznikalo to v momentě, kdy jsem si potřebovala vytvořit vlastní identitu i přestože na mě společnost tlačila nějakou jinou. Pro tu Chantal, která to dělala, to byl způsob, jak tuhle zmatenost zpracovat.

Dneska na to koukám tak, že některé věci jsem si mohla odpustit, ale zároveň si pořád myslím, že ta myšlenka tam ve mně je, i když ně tak aktivní. Dneska se identifikuji jako afroevropanka a jsem s tím ok a ta situace ve společnosti se změnila a je to jiné. Myslím si, že já v minulosti jsem to prostě takhle potřebovala vyjádřit, ale dneska si říkám, že jsem to mohla udělat trochu jinak. Já si myslím, že každý když se retrospektivně podívá na svoje já, tak si trochu cringne, ale že to patří k tomu vývoji sebe samého a identity.

Ondřej: Souhlasím, že kdybych ten dokument měl dělat dneska, což nevím, jestli bych ho dělal znova, tak bych ho trochu jinak naformuloval. Nicméně si myslím, že to sice bylo o Ondřejovi a Chantal, ale ve výsledku to mělo reflektovat nějaké principy, a naopak ideálně pomoci některým lidem, aby se v tom našli.

Myslím si, že ty autobiografické dokumenty jsou na začátku to nejznámější, co víte a možná i nejbezpečnější skrz sám sebe pokusit se reflektovat ty vnější podmínky a společenskou situaci, ve které se nacházíme. To bylo přesně to, co jsme chtěli, protože kdyby to skončilo jen u reflexe sami sebe, tedy Ondřeje a Chantal, tak si nemyslím, že by to někoho, jako je Lumír nebo někdo z Českého rozhlasu, zajímalo. Myslím si, že to vždycky musí mít nějaký přesah.

A možná se mi to neposlouchá nejlíp, protože je v tom pořád trochu pravdy. Třeba v aktuálním rozpoložení bych hledal jiná témata. Myslím si ale, že tyhle témata jsou v téhle době mnohem lépe přijímaná, že i když jsou hodně intimní, tak mají nějaký politický kontext.

Jakým způsobem jste si dělali „terénní zápisky“? Protože každá ta návštěva byla nějakým výzkumem. Jak jste si poradili s tím, abyste udrželi co nejvíce těch autentických pocitů přímo z toho místa pro tu rekonstrukci narace?

Ondřej: Ze začátku to šlo hůř, ale postupným opakovaným chozením na ty místa se to zlepšovalo a uvolňovali jsme se. Já jsem si přímo tam nedělal žádné poznámky, ale až vlastně

při tom poslechu jsme provázeli jeden druhého těmi místy. Často jsme si říkali, co je a není uvěřitelné. Něco je trochu víc dramaticky podané.

Časem se z toho stane trochu rutina, z toho, jak tam chodíte často. Začne vám naskakovat v těch situacích, že by to bylo dobré pro ten dokument. Zároveň ale ten moment, který vám to evokuje, není jenom vyfabrikovaný, ale evokuje to i spojení s pocitem, který u toho prožíváte. Když jsme to dávali dohromady, tak jsme reagovali na to, co jsme věděli, že tam chceme dostat. Ale to, aby to neznělo fakově, tak to byla kapitola sama o sobě a museli jsme na tom hodně pracovat. Myslím si, že v nějakých okamžicích to opravdu nebylo tak autentické, jak bych si představoval. Pamatuji si, že jsme měli několik verzí, které jsme ani nevypustili.

Byl to balíček věcí, od správného času, přes správnou intonaci a podobné věci, které jsme časem vypilovali. Lumír nám radil, jaké metody použít, abychom se víc uvolnili a užili si to, lépe to konturovali. Na začátku to bylo hodně svázané, ale ke konci už to bylo uvolněnější.

Chantal: Museli jsme si na to hlavně zvyknout. Taky si myslím, že jsme se v tomhle dobře doplňovali. Ondřej dobře vytvořil atmosféru dokumentu, ty sprchy atd. I ty monology jsme si podporovali a doplňovali se v té tvorbě. Museli jsme si taky dávat hodně pozor na časování, protože to pak znělo jako v minulosti, a ne jako monolog, u kterého jste s tou postavou. Museli jsme si dát pozor na to, abychom tam opravdu byli přítomní, aby to bylo v přítomném čase.

Můžete nás nechat nahlédnout na tu čistě pragmatickou stránku vaší spolupráce? Jestli jste si to třeba psali do sdílených dokumentů nebo se scházeli? Jakými prostředky jste si tu vzájemnou spolupráci usnadňovali?

Chantal: Ze začátku jsme psali scénář společně, chodili jsme společně nahrávat. Později jsme to dělali i odděleně. Jakmile to začalo mít nějakou formu, tak jsme si sedli a udělali jsme zvukové scény, vytvořili jsme si zvukovou linku a přes to jsme vymýšleli ta témata. Měli jsme nějaké sdílené dokumenty, vzájemně jsme si pomáhali při tom vyprávění.

Ondřej: My jsme spíš měli dřív ta témata. Používali jsme klasicky sdílený Google dokument. Předem jsme si řekli, jaká témata bychom tam chtěli dostat, probírali jsme to. A pak jsme se snažili udělat nějakou osu, ale tak aby spolu ta dvě témata byla kompatibilní a navazovala na sebe. Udělali jsme si takovou „cik cak“ šablonu – mluvila Chantal a pak já. Každým tím přesunem jsme posouvali to téma dál, ale pořád jsme to navazovali. Pokaždé, když se ten pohled změní na toho druhého, tak se musí to téma posunout dál, ale zároveň zůstat v daných tematických celcích.